

# Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusose ir i Austriją 3 auks.  
i Ameriką ir i kitas svetimas  
žemes 5 auks.  
i Rusiją (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus  
rašto arba už jos vietą per  
pusę puslapio 60 fenigų.

IŠEINA DU SYKIU PER MĖNESĮ SU MĖNESINIU PRIEDU.

## Ukininkų draugystės Galicijoje\*)

Galicija yra tai Austrijos provincija, apgyventa lenkų ir rusinų. Žemė ten ne derlinga, žmonės tamsūs ir nuvargę. Daug ukių dėlei skolų parsiduoda priverstinai ir patys ukininkai netekę laukų eina bernauti. Dėlto daug žmonių apleidžia savo kraštą suvis ir keliauja i Ameriką ir kitas šalis, jieškodami geresnės duonos. Iš Galicijos iškeliauja i Ameriką sulyginant daug daugiau žmonių, ne kaip iš kitų šalių. Bet paskutiniame dešimtmetyje ir šitoje nuvargintoje šalyje pradėjo žmonės geriau gyventi, ne kaip pirma. Per apšvietimą ukininkai išmoko geriau žemę idirbti, ėmė daugiau užsiiminėti prekyste, pradėjo vesti sodus, bites ir t. t. Apšvietimas ir naudingos žinios platinasi tarpe ukininkų vis daugiau ir daugiau. Drauge su apšvietimu mažinasi provos, nesutikimas ir girtūklystė tarpe žmonių, auga vienybė ir sutartis, o per tai ir gyvenimas darosi lengvesnis. Daugiausiai naudos paskutiniuose metuose padarė ukininkų draugystės, per kurias geriausiai platinasi apšvietimas ir supratimas savo reikalų.

Draugystės sąnariai susirenka kas nedėlę arba rečiau ant pašnėkos, ir tarpe išmintingiesniųjų savo draugų apsvarto visokius savo reikalus. Jeigu patys ukininkai ne tur kartais apie ką kalbėti, tuomet užveda kalbą išmintingiesniejie sąnariai ir mokina ukininkus, kaip reikia gyventi. Prie draugysčių priguli teip-gi vaikų mokiniojai, kunigai, daktarai, advokatai ir kiti mokinti ponai. Kiekviena veik draugystė turi įsitaisius knygyną ir išsirašo laikraščius, kurie apsvarto valščiaus reikalus. Kitos draugystės turi teip-gi įsitaisiusios savo krautuves, kur sąnariai gauna pigiai pirkties reikalingus daigtus. Be to da kaip kur draugystės įsitaiso savo kasas pinigams pasidėti ir skolinčties, apsi-sergti nuo bedų, ugnies ir netikėto smerties.

Prie draugystės užduočių priguli teip-gi rupintis iškurti tokias jau draugystes apygardoje arba bent kalbinti žmones užsiiminėti sodoaunkinyste, bitininkystė, žuvininkystė, amatais ir kitokiais darbais, kurie gali atnešti ukininkui didelę naudą. Draugystės turi rupintis teip-gi apginti žmones nuo sudų įtaisius savo naminių sudų, o ne galint apseiti be viešpatystės sudo draugystė turi aprinkti sudo apginėjus (advokatus), kurie yra teisingi, pažysta žmonių reikalus ir trokšta juos gelbėti iš vargų. Draugystė sergti savo sąnarius nuo skolų ir žydiškų procentų, o ipuolus kam i skolas rupinasi jį išgelbėti. Žodžiu sakant, draugystė lengvai atlieka daug reikalų, kurių ne galėtu atlikti ukininkai, gyvendami skyrium.

Įtaisytos draugystės yra štai kaip: Draugystė turi turėti bent 10 sąnarių, kurie turi mokėti kas menuo paskirtą mokestį ant draugystės reikalų. Kiekvienio draugystėjų yra užveizdas iš 5 sąnarių: viršininko, jo vietininko, sekretoriaus ir 2 sąnarių užveizdas veda skaičius ir tvarkina susirinkimus. Vietinių draugysčių reikalai ir darbai yra užžiurimi pavieto užveizdų, kur susirenka pasiuntiniai iš visų pavieto draugysčių. Be to da yra viens vyriausias iš visų užveizdas, kuriam pavesta yra užžiurėti visas ukiškas draugystes ir šelpti jas visokiu budu. Vyriausias užveizdas išsiuntinėja draugystiems už dyka pavyzdžius javų sėklų, žolių, čiepu. Kas metą draugystės kreipiasi prie vyriausiojo užveizdo, prašydamos, kad tas palengvintu jiems igijimą sėklų, čiepu, kulemųjų, akselinių ir kitokių mašinų. Fabrikai per tarpininkystę užveizdo nuleidžia 15–20% nuo paprastos prekės ir apsėma priimt pinigus vėliaus. Be to vyriausias užveizdas išsiuntinėja i kaimus mokintus ukininkus t. v. liustratorius, kurie apžiuri ukus ir ant vietos suteikia reikalingus pamokslus apie tai, kaip reikia apseiti su mėsliu, kaip krėst laukus, kaip užlaikyti tvartus, auginti gyvūlius, kaip prižiūrėti pievas ir t. t. Pervie-

\*) Kólka rolnicze w Galiciji przez J. Davidovą.



žėdami tokiu būdu ukius liustratoriai atitinka daug paklydimų ir apleidimų ir persergi ukininkus, parodydami pragaištį nuo ne išmintingo ukiavimo. Vaisiai tokių pamokslų yra labai geri. Ukininkai už viens kito stengiasi užvesti geresnę tvarką, išrašo gerą javų sėklą, pradeda sėti žolias pašarui, įsitašo mašinas, užveda sodus, pradeda laikyti bites ir t. t.

Pradžioje įkurimo ukiškų draugysčių 1883 m.) buvo išpirkta sėklų tik už 1057 auksinus, o visokių įnagių — už 284 auksinus; pralinkus 5 metams t. y. 1888 m. sėklų išpirkta už 8524 auks., o įnagių — už 2491 auks. Teip-gi pradėjo ukininkai rūpintis apie įveisimą geros gyvulių veislės. Per tarpininkystę vyriausiojo užveizdo pasisekė draugystėms išprašyti nuo viešpatystės, kad ta savo kaštu užvestu stacijas veislinių bulių ir eržių. Ukininkai, kurie pirma mažai žiūrėjo ant gyvulių auginimo, įsitašė gerą gyvulių veislę, teip kad ant parodų buvo paskirta daug dovanų ukininkams už gerą gyvulių auginimą. Be to vyriausias užveizdas rūpinasi da pakelti naminę pramoną. Iš namių darbų pirmutinę vietą užima audiejystė. Draugystės pasirupino gerą audiejį, kuris pamokino juos gerai austi ir įtaisė jiems geras stakles. Viena draugystė Upoluose sutarė uždėti fabriką gelumbės, kitose vietose draugystės stato savo plytynčias. Kitur vėl užsiiminėja darymu gurbų. Jasliuose yra įkurta gurbų mokykla, kur mokina už dyka. Kitose vietose daro iš nendrių drutas ir gražiai išlankstytas kedės. Kur yra mažai gerų amatininkų, ten draugystės savo kaštu leidžia vaikus mokintis kokio nors amato.

Aplinkiniai ukininkai greit suprato naudą ukiškų draugysčių ir ėmė sekti pavykslą savo draugų. 1883 m. iš viso draugysčių buvo 145 ir prigulėjo prie jų 2636 šanariai, o 1889 m. draugysčių buvo 438 ir tose draugystėse buvo 15084 šanariai t. y. draugysčių skaitlius pasidarė veik 4syk didesnis, o šanarių skaitlius 7syk didesnis. Prie draugysčių priguli po 18—30 šanarių. Bet yra draugystės, kurios turi po 100 ir daugiau šanarių. Vadovais draugysčių yra tankiausiai mokintojai ir kunigai.

Iš šito aprašymo lengva suprasti naudą ukiškų draugysčių. Dėlto visose apžviestose šalyse ukininkų draugystės yra labai prasiplatinusios. Pas mus kaimynus latvius teip-gi yra daug tokių draugysčių. Tik Lietuvoje tokios draugystės da ne užsimezgsios. Bet ukininkai ir mus krašte jau pradeda vienytis. Vienur sudėję piningus ukininkai perka bačkomis silkes ir paskui jas dalinasi tarpe savęs, teip-gi parsiuočia sau druską, dalgius. Kitur ukininkai įkuria savo krautuves. Kitur, girdėt, ukininkai rengiasi, sudėję piningus, pradėti pirkliauti žasimis,

javais, gyvuliais ir t. t. Kad ir po maskolių valdžia sunkiau būtų steigti draugystes, bet vis-gi yra galima tai padaryti ir būtų gerai, kad prakilnesniejie ukininkai pasirupintu įsteigti ukiškas draugystes mus krašte. Reiktu tik padaryti pradžią, o geras paveikslas vis rastu savo pasekėjus. Negalėdama išsirašyti lietuviškus laikraščius draugystė galėtų išsirašyti ukiškus laikraščius lenkiškoj arba vokiškoj kalboj ir skaityt tuos laikraščius išmintingesniems savo šanariams. Draugystėje ukininkai lengviau galėtų gauti gerą patarmę kas link visokeriopų savo reikalų. Draugystės tokios galėtų steigti kromus, kasas, galėtų lavinties ukininkystės reikaluose ir t. t. Tokios draugystės galėtų reikalauti, kad ir valdžia paduotu žmonėms savo ranką, kad įsteigtu ukiškas mokyklas vieton paprastų, kad įsteigtu geresnės kasas piningams skolinčios ir t. t. Dėlto reikia ir mums pabusti ir imti daugiau traušties apie savę ir stengties pagerinti savo gyvenimą ne skyrium dirbdami, bet padavę vieni kitiems rankas ir suvieniję savo spēkas: kur yra vienybė, ten yra ir pasisekimas.

SI.

## Apie taupojimą medžių.

Šiandien Lietuvoje, metas į metą, vis labiau ir labiau nyksta medžiai, ar tai giriose, teip vadinamuose karališkose, ar tai privatiškose, kurios prigul prie dvarų arba sodžių. Karališkias girias, metas į metą naujais kirtimais mažina pati valdžia, o tas, kurios yra savasčia dvarų arba sodžių, tas pačias savininkai dar labiau naikina, nors sodžiai labai retai, kurie turi savo girios gabalą, tai vienas už kitą eidami lenktynėms, vagia, naikina ir parduoda žydams visai už menkus piningus, nepaisydami visai ant ateitės, kur bus gaunamas medis, tinkantis padarinei, teip-gi ir kurui. Girios, kurios priguli dvarams arba ponams, teip smarkiai nyksta, kad kas metą vis ir vis liekasi labiau retinamos; žinoma dabar užėjus sunkiems metams, ponai gyvena tikrai iš girių, o kurie girias jau pabaigė, tai pabaigė jau ir gyventi. Dabar esant dar kur ne kur girių gana sunku yra gauti tinkantį medį padarynei arba namui, bet kur gausime po 10 metų arba 20? O mūsų vaikai bei anukai? Mes patys gerai tą žinome ir atmename, kokios girios buvo mūsų jaunystėje, arba apie kokias pasakodavo mūsų tėvai arba senūčiai. O šiandien ką regime? Visur tiek kelmynai ir tuštumai! Jau 1849 metuse, Jonas Purvy, (Simanas Daukantas) knygelėje, „Pamokimas kaip rinkti medines sėklas“, gaudeno ukininkus, kad ne-naikintų medžių, bet rinktu jų sėklas, sėtu ir augintu medžius, nės ateitėje, mūsų vaikų vaikai niekins mus už mūsų nesuomone, žinodami,



kaip nereikalingai mes gires naikinome ir tuomi juos didei nuskriaudėme.

Šio laiko medžių naikintojai visai nepaiso, kad dar jiems patiems gali prisieiti striuka su padarynės medžių, o apie ateitį visai nemislyja. Kirsdamas medį mislyja gyvenęs dar gana ilgai ir sulaukęs ataugų, bet nukiręs nei jis pats nei jo vaikai atgaugų nesulaukia ir teip eilia eiliai paduoda.

Dabar ir mes nemislykime apie ateitę, bet apsidairykime apie savę šiandien, kas jau dedasi su mumis pačiais. Visi bėdavojuame, kad sunku, o kartais ir visai negalime gauti reikalingo medžio padarui arba reikia toli keliauti ir keles dienas sugaišti, kolei surandi tam reikalui atsakantį medį. O reikia neužmiršti, kad mūsų gadynėje vis ir vis daugiau padarynės bei namai, ir kiekvienas padaras arba namas dyla ir nyksta. Kur pirmiaus buvo vieni namai ir padarai, šiandien yra kartais, iki 8—10, ir kiekvienam reikia padarynių bei namų, o medžių nėra ir esantieji vis nyksta. Ką veiksime ateinančiame laike, kad nebus nė šabarėlis gaunamas, nė nebus iš kur imti, o padarynių vis reiks? Koki medžiai dar yra Lietuvos giriose, tai jų savininkai arba ponai jau paskutinius parduoda žydams, o šie jie juos gabena į užrubežį, kur medis yra didėi brangus ir retai gaunamas. Musų ukininkai vėl kerta paskutinius, jei kokius dar turi užaugintus nuo tėvų senučių, ir veža pyragams kepti, visai neapsirokuodami, kad ateinančiame laike reikės už trigubą prekę pirkti. Kirsti visi kerta, bet apie auginimą nė vienas nemislyja. Geresniejie medžiai augę 50 metų, nekam dar tinka, dėlto kad galima būtų, kaip reikiant medį smaudoti, arba medis atstotų kokio reikia, turi 100 m. ir daugiaus augti. Naikinimas medžių yra didelė iškada ukei, nės neesant medžių, negali paukščiai užsilaikyti, kurie daugybės visokių vabalų išnaikina, jais maitindamėsi, priegtam medžiai užlaiko, savo pavėsiu drėgnumą žemėje, laike kaitrų. Kitą kart, kur buvo medžiais apaugę kloniai, buvo ežerėliai ir balos, šiandien medžiams išsibaigus, o drange ir drėgnumui, liko vietos tos išdžiuvę ir nederlingos. Nės apskritai kur yra girių, ten ir plikose vietose labiausiai laikosi drėgnumas.

Mes, kurie gyvename arčiau rubežiaus, prie musų brolių Prusuose gyvenančių, nuvykę į antra pus rubežiaus, net džiaugemės, kaip gražiai ten yra keliai apšodę, nors menk vertais gluosniais ir šiaip yra palikti tam tyčia plotai žemės ir užsodę gluosniais, nės gluosniai greičiausiai auga už visoki medį, o nė kartą nepamislyjome dėlko tie gluosniai yra visur užsodę? Prusų gyventojus prieto privertė pats gyvenimas, nės be gluosnių neturėtų jie nė

kuolo, nei kuro. Tas pats ir mus sutiks. Ir tada su prievartą turėsime medžius auginti.

Musų ukininkai, beveik kiekvienas turi gabalėlį niekam nederlios žemės, ir ją laiko pustai. Kauno redyboje yra gan dideli plotai tokių bruzgynų, ganyklomis vadinami. Tokias vietas neatbutinai turi užsėti sėklomis ir aptverti, kad gyvuoliai sudygusius jaunus medelius ne ištryptu. Smiltynus geriausia yra užsėti puselėmis.

Dabar nors trumpai peržvelgsime buvį musų girių ir kaip jos išnyko.

Pirm 1550 metų Žemaičiuose ir Lietuvoje buvo neišeinamos girios, ir tame laike Žemaičiuose buvo tik dvi bažnyčios, Alsėdžių 1467 pastatyta, o Sedos 1538 m. Sviestas gyveno po tas girias išsiskaidęs kiemuose, kaip ereliai savo lizduose, viena Dievą garbindami, kito nieko nežinodami, miestų ir miestelių nebuvo, nė-gi žydų nieks ne raugo neįautė. 1600 m. buvo toje šalyje jau 7 bažnyčios, o 1800 m. net 35, tarp kurių 3 ar 4 buvo murinės, kitos visos medinės, bet ir tos muro, pirmiaus buvo medinės. Pusėje 16 amžiaus užėjo didesnė kandis dėl musų girių, ne kaip minavotos bažnyčios, buvo jau musų girias paretinę. Vladislovas did. Lietuvos kunigaikštis ir Lenkų karalius 1639 m. daleido žydams, netik Palangoje ir Garžuose išigyventi, bet dar sau namus ir šuiles statyti, ir iš tų dviejų miestelių išsiplėtė visam krašte ta piktoji liga, teip veikiai, jog baigiantės 18 amžiui turėjo 28 šuiles, toje kerteje Žemaičių, iš tų pačių girių padirbtas. Kas dar piktesnei, prie kožnos tokios šuilės pasidarė miesteliai, po keles dešimtis namų, o kartais ir iki šimto. Toki miesteliai per dvi ar tris dešimtis metų po kelis kartus butinai nudegė ir vėl išikurė. Ant didesnės nelaimės tie patys žydai per nesisaugojimą ir nešergėją ugnies per 100 metų ne vien savo šuiles sudegino, bet ir bažnyčias, teip jog 18 amžyje reikėjo atstatyti ne vien 20 šuilių, bet ir 20 bažnyčių, kurias buvo žydai sudeginę. Kas dar piktesniu buvo, žydai turėdami savo rankose bravorus ir karčiamas viename kaime po 3 arba 4, ir tokiuose kaimuose, kuriuose nebuvo nė 15 ukininkų, dieną ir naktį pečius kurino ir laike degančią ugnį, kuriems girtuokliai ir valkatos pavogę iš svetimo gojaus, esant netikusiam orui, nepasergiami, vežė medžius žydams ir už degtinės čierką arba druskos rankovėlę, pardavė. Ta tai buvo didžiausia priežastis, kuri išvarė mus iš girių. (Pagal Simoną Daukantą)

P. Zambrukas.

## ✓ Pavogti Arkliai.

(Užbaiga).

Jankelis pamatęs šaltyšių, nelaukė pakol pradės jį kvosti.

— Ai vai, ai vai — sušuko — tokia ne-



laimė tokia didelė nelaimė; dabar visiems reikia bijotis! Kas dabar galės ramiai miegoti? Aš pats nežinau ką daryti su savo beraja; nežinau kokia spyna ją užrakyti.

Ar kas svetimas nebuvo karčiamoje — paklausė šaltyšius.

— Buvo ir svetimi.... tuojaus, palaukite, duokite atsiminti. Iš tos baimės visai galva susimaišė. Buvo, kurgi nebus; aš jums pasakysiu net kas vakar vakare per kaimą pervažiovo.

— Na-gi kas?

— Tuo.... Vaziavo daktaras iš Usaicių; ponas iš Brastų vaziavo, klebonas iš Lausių teipo-gi sau vaziavo, sudžia vaziavo... daug vaziavo.

— Vaziavo!.... Maža-ką vaziavo. Ak nė daktaras nė klebonas ne vaziavo arklių vogti.

Kas man galvon? Jus klausiate, kas vaziavo; tai aš jums ir sakau kas vaziavo.

— Tu gerai žinai, apie kokius svetimus aš kalbu.

— Ui ponas šaltyšiau — tarė Jankelis, ne šnekėkit teip; jus žinote, kad aš nieko ne žinau; ko jus norite nuo bedno žydėlio?

— Klausti jug vale. Ak tu visą naktį buvai namie.

— Buti tai aš buvau. Turėjau da-gi toki atsitikimą, kad norėjan papoteriauti iš knygų ir užsnudau.

— Tai butu čion atsitikimo.

— Ai vai, visai bjaurus atsitikimas, visą šabasine sužibėjo, galėjo net namai užsidegti.

Šaltyšius dirstelėjo į Jankelio kojas paskui į akis ir paklausė.

— Kur tai Jankelis, teip sau batus išpurvino?

— Batus!

— Teip batus.

— Niu, kaip aš išgirdai toki riksmą, tai tuojaus išbėgau laukan, na o lauke purvynas, nės jau dvi paros kaip lyja. Štai ir visis dalykas.

— Teip tai teip, aš žinau, kad palei karčiamą purvynas, bet purvynas juodas, o ant Jankelio batų molis.

— Ui ponas šaltyšiau, aš jums štai ką pasakysiu: kas jums iš mano batų? Yra molis tegul sau buna molis. Ar yra kur ukaruose parašyta, kad nevale turėti molį ant batų?

Šaltyšius tylėjo ir kasžin ką mislino. Jankelis dasiprotėjo, kad apie jį eina pasirupino kitaip išsisteisinti.

— Niu, ponas šaltyšiau, paklauskite ką aš jums pasakysiu — tarė Jankelis.

— Na ką?

— Išmintis yra tai geras daigtas, bet yra toks aštrus kaip peilis, galima juom ir kitą pažeisti, bet ir pats gali įsipjauti.

— Dėlko tai Jankelis kalba?

— Niu teip sau. Man kartais ateina į galvą išmintingi žodžiai; aš juos megstu pasakyti geriems žmonėms. Aš turiu ant savo galvos daug visokių reikalų. Ot žmones skundžiasi, kad karčiamoje šalta, aš privalau pataisyti kaminą, aplipinti kakalį. Ar tai dyvas, kad aš turiu molio priangyje. Aš ir jums rodyčiau einant per priangį apsidairyti, nės galite parpulti ant kruvos molio.

Potam šaltyšius jau nekalbėjo apie molį.

— Nelaimė mano dusavo Staniulis — kad nors vagis pagautu.

— U-gi ar nujojo kas vytis — paklausė Jankelis.

— Kur nejos. Nujojo kaimynai, nujojo geri žmonės.

— Ir ko jie nujojo?

— Žinoma, vagis nusivijo.

— Kaip-gi jie juos vysis?

— Vieni nujojo vienu keliu, kiti kitu, gal ir pavys.

— Nežinau! Tie vagys teip-pat turi savo išmislus. Kas jums sakė, kad jie jos keliu?

— Tai kaip?

— Gali dirvomis arba giriomis. Pernai kaip dvaro arklius pavogė, ponas teip-pat liepė vytis. Kumečiai išjojo į visas puses, ai vai, už dešimts mylių.... ir ką rado, arklių ir šiandien nėra.

— O mano gal ras!

— Aš jums labai velyju; bet aš jums štai ką pasakysiu, išgerkite jus sau šnapso.

— Nesinori!

— Ką čia žiurėti nenoro; aš statau; ir šaltyšius išgers su mumis; nuo tokio nuliudimo tai geriausias vaistas.

Išgerė po kelis stiklelius; potam šaltyšius pakilo namo eiti.

— Eisiu jau namo, da valandėlę prigulsiu; o jums kumai velyju, kad savo arklius atrastute.

— Ačiu už gerą velyjimą; reikia turbūt ir man draugia eiti.

Jankelis truktėlėjo Staniulį už rankovės ir mirtkėlėjo akimis.

— Arba — tarė Staniulis pamatęs ženklus Jankelio. — tu kumai eik viens, o aš da čion liksiu, palukėsiu, gal kas sugrįž, gal kas važiuos, tai paklausiu ar nematė vagių.

— Jusų vale kaimyne, palikite.

Šaltyšiu išėjus, Jankelis pakvietė Staniulį į savo kambarį.

— Klausykite — tarė — jus Staniuli geras žmogus, man jus gaila.

Staniulis atsiduso.

— Pasakykite, gaspador, kiek verti jūsų arkliai?

— Mažiausia 250 rublių.

— Ai vai, daili suma, kad aš teip gyvas



bučiau graži suma. Kad tai aš tiek piningu turėčiau savo kišeniųje.

— Tai-gi užtai ir gaila; kiekvieno gyvuolio gaila o da tokių.

— Aš jums štai ką pasakysiu. Jus norite rasti savo arklius?

— Tu iš kur žinai? Kas tai yra žinai? Jums tarytum galvoj maišosi! Aš klausiu ar norite atrasti savo arklius, o jus darot ermiderį, darote riksmą. Ar aš jus prašiau daryti riksmą?

— Na kaip-gi?

— Jeigu norite, kad aš su jumis kalbėčiau, tai sėdėkite visai tykliai; jaigu nors vieną žodi riktelsite, tai aš užsičiaupiu, ir daugiaus nė vieno žodžio nesakysiu.

— O aš tavę i sudą!

— Duokit i sudą... aš jums neginu. Aš jusų arklių nevogiau; aš apie jusų arklius nieko nežinau; o už apkalbėjimą, už garbės nuplėšimą sudas baudžia.

— Tai ko-gi tu nori?

— Aš jau nieko nenoriu. Turite norą paduoti i sudą, paduokite.

— Na, na, Jankeli, nepyk!

— Norite su manim gerumu, tai aš jus pasigailėsiu.

— Tai tu žinai, kur mano arkliai!

— Aš?

— Tu, tu žinai!

— Ką daryti jaigu kas n'įšmano. Aš visai nežinau, kur yra jus arkliai.

— Tai kaip-gi tu manę gelbėsi?

— Tai jau mano dalykus. Jeigu aš prižadų, tai ir padarysiu. Kiek verti jusų arkliai?

— 250 rublių.

— 250 rublių, tai gražus piningas, ai vai. Niu klausykite Staniuli?

— Klausau

— Jus man turite duot dešimts rublių.

— Už ką?

— Už tai, kad aš jums pasakysiu tokį žodį, kad vertas daugiaus nė 10 rublių.

— O... o!

— Pasakysiu jums tokį žodį, tokį sekretą, jus jau i antrą, i trečią dieną turėsite savo arklius arklydėje.

Staniulis pašoko nuo suolo, akys jo ėmė žibėti, rankas ištiesė, tarytum norėdamas nutverti Jankelį už gerklės, bet tas greitai atšoko ir tarė:

— Oi, Staniuli, Staniuli! kokis jus n'įšmanėlis. Kad aš taip gyvas bučiau, tokį n'įšminčių žmogų da savo akyse nemačiau.

— Tylėk, aš tau sakau!

— Niu, neprašyk manęs, kad aš tylėčiau, o geriaus pats daug nešnekėkite, nės iš tokios šnekos maža nauda, o kartais net, tegul Dievas myli, buva nelaimė.

— Kokia nelaimė?

— Ar aš žinau! Ant svieto buna visoki atsitikimai. Aš pats pažinojau vieną ukininką, geras buvo žmogus, da ir turtingas, tik vieną felerį (klaidą) turėjo, kad nemego laikyti liežiuvį. Daug kalbėjo, jis nuolatus kalbėjo. Ką žinojo tą ir kalbėjo, ir ko nežinojo teip-pat kalbėjo, pertai jis visiškai suvargo.

— Kaip?

— Nelaimę turėjo, ugnis..... Grinčia, klijimas, kutės, viskas sudegė; vos pats su vaikais vienuose marškinuose spėjo išbėgti.

Per Staniulį šiurpuliai perėjo.

— Sudegė — ištare pats sau.

— Tai matote kokia nelaimė! Buvo tyrinėjimas, visa komisija buvo; norėjo dažinoti iš ko toks bjaurus atsitikimas, bet nieko nedažinojo. Tik žmonės tarpu savęs kalbėjo, kad ta ugnis išėjo iš liežiuvio, iš ilgo liežiuvio. Ką žmonės kalba tai yra teisybė, ir aš jums rodyju Staniuli, jeigu norite ramiai gyventi ant svieto, ir nepažinti nelaimių, tai sėdėkite tykliai ir i ilgas kalbas neišiduokite. Aš jums sakau, kad kalbos tai ne ukininko dalykas.

Staniulis vela atsisedo, pasirėmė ant rankų ir užsimislino. Jankelis vaikščiodamas po kambarį, patika dainavo. Už pečiaus ėirpė švirpliai, o lauke užė vėjas. Po valandelei Jankelis vėl ėmė kalbėti.

— Niu. Staniuli, ko jus čia sėdit? Jaigu norit gaudyt savo arklius, vytis vagis, tai vykite tuojaus, nės bus per velu; o jaigu norite manęs paklausti, tai teip-pat reikia klausyti tuojaus, ir padaryti teip kaip aš liepsiu, nės paskui jau gali buti per velu.

Staniulis pasikasė galvą.

— Ką-gi man daryti — paklausė.

— Tai jus vale, arba gaudykite vagis po svieta, arba paklauskite mano rodos.

— O kokia ta tavo roda?

— Mano roda, oi mano roda labai puiki roda: už ją jus turite man duot dešimts rublių.

— Jaigu žinočiau, kad arklius rasiu, tai gal ir duočiau.

— Rasčiau! Kas tai yra rasiu? Ar aš žinau, kur yra jusų arkliai? Ar aš načiau tuos vagis, ką arklius pavogė?

— Tai už ką aš tau turiu mokėti?

— Ai vai, Staniuli, koks jus n'įšmanėlis; yra už ką mokėti!

— Kad arklių sakai nerasiu!

— O jaigu arkliai jus ras; tai kaip tada?...

Staniulis atsiduso. Jis numanė, kad Jankelis ką nors žino, kad be priežasties nekalba. Tarytum tik imtu nutvertu žydą už gerklės ir ištraukti iš jo reikalingas žinias, bet atsiminęs Jankelio pasaką apie ugnį, sėdėjo tykliai.

— Piningų prie savęs neturiu — tarė — bet prižadų duoti 10 rublių už rodą. Ar užtikėsi?



— Ai vai, tokiam ukininkui kaip Staniulis galima ir šimtą rublių užtikėti. Ar aš bijausi? Aš nesibijau. Turiu jūsų žodį, tai vis tiek kaip ir pinigų kišenių turėčiau.

— Na tai duok rodą!

— Tuojaus, tuojaus, atnešiu truputį degtinės, kad sau išgertute ant nuliudimo ir kad jums šilčiaus būtų.

Išėjo iš kambaraitės, o po valandelei sugrįžo su bonkute, pripylė į stiklėlį degtinės ir paduodamas Staniuliui tarė:

— Gerkite ant sveikatos ir klausykite, ką aš jums pasakysiu, tik tai pirmučiausia išmeskite iš savo galvos visokias piktas mislis.

— Aš neturiu jokios piktos mislios.

— Jau aš žinau. Aš jums tuojaus pasakysiu, viską pasakysiu, kas yra jūsų galvoje. Jus sau mislinote, kad Jankelis eina išvien su vagiais, kad Jankelis su jais pasipažysta, jus sau mislinate, kad gal Jankelis pats yra vagis.

— E, ne!

— Aš nė nesistebiu, kad turite tokias mislis, pagal jūsų menką išmanymą taip išpuola: kad jus turėtute daugiau išmanymo, tai tuojaus suprastute, kad tas dalykas visai kitaip išrodo.

— Nagi: kaip?

— Kaip? Pirmą, Jankelis daug važinėja po srietą; antrą, Jankelis pažįsta visokius žmones; trečią, Jankelis jums labai gerai kaip tikras draugas velja. Jankelis jokių vagių nepažįsta, bet pažįsta tokių žmonių, kurie kiekvienam reikale duoda rodą. Yra tokie žydėlis. Jus mislinat, kad jis vagis pažįsta? Visiškai nepažįsta! Jis žino visokius budus, kaip juos gasdinti, o jie jo labai bijosi. Jus nuvažiuosite pas tą žydėlį.

— Ar toli?

— Pusantrų mylios, į miestelį, jus jį ten rasite.

— O kaip jį paklausti, kaip jis vadinasi?

— Jums visai nereikia apie jį klausti, nė vadinies jis niekaip nesivadina. Pats kelias pas jį nuves. Kaip atvažiuosite ant rinkos, tai ten pamatysite Jekaus karčiamą su raudonomis langinčiomis.

— Žinau.

O palei tą karčiamą, po dešinei eina maža ulyčaitė, žinote?

— Žinau.

— Einate tai ulyčaitė tiesiog ir skaitysite namus, ką stovi po kairei pusei. Kaip suskaičysite šešis namus, tai pamatysite septintą, o tame septintame yra priangis. Vienam gale gyvena šiaučius, o kitame gale teipo-gi yra duryš, o ant tų durų kabo brizgilas, paprastas brizgilas.

— Brizgilas?

— Niu brizgilas! Didelis darytas brizgilas; niekad nematėt brizgilo!

— Žinoma mačiau.

— Jus atidarysite tas duris ir įeitis į vidų. Ten sėdės sau vienas žydėlis.

— Ką-gi aš turiu jam sakyti?

— Jus ne turite sakyti jam nė vieną žodį. Jis toks išmintingas yra, kad tuojaus iš jus akių pažins, kad jus vadinaties Staniulis, kad esate ukininkas iš Kreivių kaimo, kad jums atsitiko didelė nelaimė ir kad jus atėjote pas jį prašyti, kad jis gelbėtų jus jūsų nelaimėje. Toks išmintingas jis yra!

— Tai ką-gi man dabar daryti?

— Nieką nedaryti. Nuvažiuoti į miestelį taip kaip pasakiau, atrastirinką, Jekaus karčiamą, ulyčaitę, septintus namus po kairei pusei, brizgilą ant durių ir tą žydėlį grinčioje. Su žydėliu nieko nekalbėti, anė vieno žodžio, tik padėt prieš jį 50 rublių ir grįšti namo.

— 50 rublių?

— Taip 50! Ar tai jums geriau, kad pražutu 250 vietoje užmokėti 50? Kur jūsų galva, kur jūsų išrokavimas? Aš jums sakau, kad su jumis negali žmogiškai kalbėti, tarytum ukininkas didelis, pirmas visame kaime, o kaip tik reikalas, tai jo galva kasžin kur dingsta. Oi Staniuli, Staniuli, pasakykit man, kur jūsų galva yra?

— Kur yra? Galva kaip buvo taip ir yra, tik man rodos, kad 50 rublių tam žydukiui tai būtų perdaug.

— Kaip norit. Aš jums rodyju padaryti taip kaip aš sakau.

Staniulis truputį pamislino ir tarė:

— Na, ką darysi? Važiuoju.

Labai gerai, labai gerai! Aš matau, kad jus esatė išmintingas žmogus, kad aš taip sveikas bučiau! Tik tai da syki sakau jums ir persergščiau, kad niekam nepasakoti nieko. Dabar toki bjaurus laikai; daug visokių išdykelių vaikščioja po srietą, visi jie ruko cigarus, nešioja su savim ugnį; Dieve mylėk gali būti negeras atsitikimas. Kas tai, ugnis kaime tai ne juokai. Visas kaimas gali, saugok Dieve pragaišti, o už ką, velniai žino už ką!

Staniulis viską padarė taip kaip įsakė Jankelis. Atrado Jekaus karčiamą su raudonomis langinčiomis, šoninę ulyčaitę, septintus namus ir brizgilą ant durių pakabintą. Nė žodžio ne taręs, padėjo ant stalo pinigus ir sugrįžo namo.

Naktis buvo tamsi, šalta, lijo; panaktiniai miegojo prisiglaudę pastogėse. Staniulis negalėjo užmigti, vartėsi lovoje, mislindamas apie tai ar sugražins ar nesugražins jam jo arklius. Jankelis užtikrino, kad tas, kuris gyvena grinčioje su brizgilu ant durių, yra labai teisingas



žmogus ir kad jo žodis vertas daugiau nė auksas ir sidabras, bet-gi Staniuliui nesimiegojo.

Gaidgyste Staniuliui pasirodė, kad girdi kasžin ką vaikščiojant ant kiemo. Greitai užsimetęs skrandą išėjo laukan. Palei arklyde stovėjo jo arkliai sušilę ir išalkę. Nežinia kas juos parvedė.

Staniulis dekaavojo Dievui, kad atrado dingusį daigtą, nors tai kaštavo jam šešiasdešimts rublių ir daug rupesties.

*Vertė B.*

## Iš Lietuvos.

**Iš Vitebsko.** Tarp maskolių ein kalbos, kad per visuotiną surašą Maskolijos gyventojų valdžia trokšt žinoti kiek ir kame: sentikiai (starovierai) molokanai, skapai, baptistai ir kiti. Lietuvoji juo daugiau įtraukti, **gudų**, kurie savę patis vadina „bialorus“, o ir kalba tarp savęs gudiškai.

Po maišto 1863—64 m. valdžia per žandarų ir nusamdytus šnipukus garsino karčiamose ir ant turgų, kad nuo ponų atims žemes, ir išdalys po 2 valaku tiems, kurie savę pripažins gudais (bialorusais).

Žemaitijoje Zarosų paviete atsirado du valščiai apie Bristlauke ir Kurše Ilukštos paviete. Lietuviai trokšdami gauti veltų po 2 valaku žemės išsižadėjo savo prigimtos tautos, atstojo nuo kalbos, dabar plep gudiškai, o savę vadin „bialorus“, tikėjimo yra da katalikiško, o ne kurie ir liuteriško.

Kaip patys tikrieji maskoliai garsin jau baigias gudų (bialorusų) amžis, po suražymo tape visi paversti i maskolius. Tie bialorusai buk iš senų laikų pabėgėliai iš gilios Maskolijos ištraukia i Lietuvą ir Lenkiją; pagal tikėjimą jie katalikai ir liuteriai, o iš prigimimo tikri maskoliai. Dabar girdi laikas atgal sugražinti juos i tikėjimą jų senuolių ir prosenuolių. Ketina užginti katalikų ir liuterių kunigams krikštyti gimusius kudikius, o krikštas turi buti atliktas popo-batiuškos. Vinčiavoti galės tik popas, numirėlius laidoti teipo-gi popas; viskas kas prie tikėjimo priguli bus pas popą. Tokiu budu visi bialorusai (gudai) pavirs i maskolius ir nebvadinsis „bialorus“ ir nebturės vilties gauti du valaku žemės.

Ilukštos paviete Kuršo redyboje, netol Elernos dvi mergaites pamylėjo vieną jaunikaitį ir negalėjo tarp savęs pasidalyti. Jau nesnoji papjovė savo draugę ir miške užkasė i žemę. Banda gyvuolių ganomų toje vietoje atėjus ant kapo vietos pradėjo baubti ir su kojomis draskyti kapą. Piemens atrado žemę kruviną, davė žinią ukininkams, o tie atkasę rado papjautą mergaitę. Paskui jau sugriebė ir kaltininę, kuri tuojau prisipažino ir sėdi Ilukštos kalėjime.

*Gailys.*

**Paimti maskoliai.** Naujas lietuviškas laikraštis „Tėvynės Sargas“ išeinantis Tilžėje, paduoda sekanciją žinią. Pradžioje rugpjūtės Prusų policija parvarė i Klaipėdą du maskoliškų rubežiaus sargų, kurie, vydamiesi gabentoja lietuviškų knygų, perėjo Prusų rubežių ir išikabinusi i Pruso vežimą ir šaukiantį pagelbos lietuvių stengėsi nuplėsti ir persigabenti atgal per maskolišką rubežių. Ant šauksmo vienok lietuvių subėgo Prusų policija, paleido lietuvi, o maskolių kareivius paėmė su ginklais, parvarė i Klaipėdą ir įkiso i kalėjimą. Ginklai nuo jų likosi atimti ir per taksą Klaipėdoj parduoti.

*(Lietuva, Nr. 38.)*

**Arklių ir vežimų surašinėjimas.** Ne užilgio Lietuvoj ir visur Maskolijoje po kaimus prasidės surašinėjimas arklių ir vežimų. Pagal paskutinį augščiausią paliepimą, aprupinimas kariumenės vežimais ir arkliais laike mobilizacijos (sušaukimo kariumenės) ir karės uždėtas ant pačių gyventojų. Taigi dabar kareiviškos valdžios, drange su arklių surašu pas gyventojus, darys surašą savinikų vežimų ir pakinkymo tinkančių kariumenės reikalams. Už paimtus nuo žmonių arklius iki šiol užmokėdavo, nors ir mažiaus neng mūsų krašte geras. tinkantis kareiviams arklys kaštuoja; apie užmokėjimą už arklius ir už vežimus dabar nieko ne garsina. Jeigu iš tikro užtai žmonėms nieko ne mokėtu, tai tik nupuldytu arklių auginimą, nės nieks nepanorės gerą arklių turėti, jeigu ji maskoliai atimti, be jokio užmokėsio, visada galės.

*(Lietuva, Nr. 41.)*

**Surašas gyventojų Rosijos viešpatystėje!** Pradžioj ateinančių 1897 m. visoj Rosijoje bus surašas gyventojų. Bus klausta tarp ko kito kiekvieno, kokia jo **prigimta kalba**. Lietuviai, kur tik jus tuom laik busite, nepamirškite pasisakyti, kad jus prigimta kalba yra lietuviška; teipo-gi prižiūrėkit užrašanečius skaitikus, kad teip užrašytu, kaip jus sakote; seniai jau laikas yra pamesti netikusį būdą vadint savę paliokais, lenkais, o žemę, kur gyvenate Polščium, Lenkija!

Prašom praplatit tą žinią tarp visu savo pažystamų!

*Ru.*

**Iš Naumiesčio.** Šią vasarą pas mus atsirado lietuviškas kromas. Įkurė tą kromą Stanaitis. Girdėt, kad prie to kromo priguli da viens vaikinai. Kromas nedidelis, bet jam ne blogai sekasi. Be to yra da Naumiestyje viena lietuviška karčiama Steponaičio, kuris pirma laikė karčiama Sintaunuose. Steponaičiui teip-gi neblogai einasi Naumiesčio primiesty. Meistuose yra kita lietuviška karčiama, kurią laiko Juodaitis. Juodaitis turys labai gerą pelną.

— Viena Naumiesčio tarnaitė, katalikė, ištekėjo už maskoliaus Preobraženskio, kuris yra pačio činovininku.



— Jau nuo kelių dienų garsinasi pas mus liosininkai. Mieste girdėt dainavimai, riksmas ir klysmas. Ant ulyčių liosininkai pasielgia su pracinančiais kartais ne priderančiai. Užkabinėja ne tik žydus, bet ir merginas ir kitus žmones. Žinoma, daug yra ir girtų. Dėlto miesto gyventojai, ypatingai moteriškos, sutemus bijosi eit į miestą. Per tokį apsigėimą liosininkai igijo blogą vardą netik pas žydus, bet ir pas kitus žmones. Jug ne dyvai, jeigu liosininkai dainuoja, klykia, linksminasi. Tai ne kenkia kitiems. Bet negražu yra kitiems į kelią pareiti, kitus užkabinėti. Toks apsigėimas labai papiktina žmones ir nužemina vardą lietuvių. Be to reikia da pridurti, kad kiti iš jaunųjų niekina savo prigimtą kalbą, vartodami lenkišką arba maskolišką. Kiti, užkalbinti per „prijomą“ daktaro lietuviškai atsako maskoliškai, norint maskoliškai gerai nemoka. Sako: „ja umeju po ruski govorit“. Iš to žinoma, turi nesmagumą pats daktaras, o lietuvių priešininkai turi progą pasijuokt iš mus.

Iš Šakių. Pernai Šakių ir apylinkės buvo sutarę įsteigti kromą ir sudėjo ant to reikalo apie 1000 rublių. Jau buvo ir namas nupirktas. Bet nesenei, viskas suiro dėl stokos vienybės. Namą nupirko Plokščių vaitas Petraitis ir ketina pats viens įsteigti kromą. *Sl.*

Iš Kuršo. Gimnazijose Liepojaus, Mintaujos, Rygos ir kitose katalikų vaikus, labiau lietuvių ir lenkus pradėjo versti balsu kalbėti kasdien maldas rusiškai. O kurie iš jaunumėnės trokšta melstis savo prigimtoji kalboje, tuos išvaro iš gimnazijos. Mintaujoj išvarė lietuvių Juozapą Tubelį. Po tam mokininiai padavė prašymą ministeriui, kad juos neverstu melstis rusiškai, kaip neverčia vokiečių ir ir latvių, kurie kalba savo prigimtoji kalboje, ant prašymo pasirašė suviršum 100 mokintinių.

Jaigu Kuršo mokyklose antmeta lietuviams ir lenkams rusišką maldą, tad aišku, kad ir visoje Lietuvoje eina prispaudimai. Kada tai mes išsigelbėsime iš po barbariško maskolių jungo. *J. Kailys.*

Iš Liepojaus. Į Liepojų atveže ir paliko po priežiūra policijos vieną vaikiną išsėdėjusį kelis mėnesius Šiaulių kalėjime už lietuvišką raštus. Kas 3, 4 dieną jis turi pasirodyti policijai. Vargšui labai sunku gyventi Liepojuje, nes ant tarnystės jo niekas nepriima ir šėip darbą sunku kur atrasti, o čia reikia ir valgyti, ir apsidengti ir pernaktuoti. Teip ir gyvena; jai ką uždirba, tai pavalgo, o jei ne, tai pas vieną lietuvių pernaktuoja, pas kitą pavalgo ir teip vargsta dieną po dienos. Štai kaip bijosi maskolių vyriausybė lietuviškų raštų, kaip persekioja tuos, kurie skaito lietuvišką raštus. Kur čia nebijos; jie jaučia gerai, kad

lietuviai tik tolaik duosis plešti ir kankinti maskoliams pakolaik tamsus, pakolaik savo reikalų nesupranta, juo labiau kyla apšvietimas tarp lietuvių juo sunkiaus maskoliams juos plešti. O lietuviški raštai yra tai nešiotojai apšvietimo tarp lietuvių, už tai jų maskoliai bijosi kaip velnias šventinto vandens. *J. K.*

Savininkai majoratų Suvalkų gub. Baronas Ramsay ir Sviečėn, ant paminėjimo apvainikavimo maskoliško ciecoriaus, numazino randos samdantiems palivarkus ant pusės. Majoratai pasidarė iš atimtų nuo lenkų laike maišto 1863 dvarų, kuriuos visoki maskolpalaikiai tiesiog sau prisisavino; Ramsay ir Sviečėn gavo tuos majoratus dykai, todėl ir nėra kuom labai girtiesi, jeigu randas numazino.

Maskoliškas stačiatikiškas sinodas, ant sumaskolinimo lietuvių, rengiasi padidinti skaitlių stačiatikiškų cerkvinių mokslainių Lietuvoje. Maskoliška apšvietimo ministerija tuom tarpu nesirupina apie uždejamą svietškų mokslainių, tai-gi mat ji nori, kad Lietuvoj būtų vien stačiatikiškos. Maskoliai pasitiki, kad pabaigę tas mokslaines lietuvių vaikai bus prilankesni stačiatikystei.

Pagal paskutinį suskaitymą gyventojų, atlikta policijos, Vilnius, be priemiesčių, turi iš viso 163000 gyventojų; jeigu-gi prie to priskirti priemiesčius, skaitlius gyventojų perei 200000 žmonių.

Košedaruose, Vilniaus gub. tapo įrengta pradinė, svietiška (ne cerkvinė) moksloinė. Liepojaus geležinkelis ant to padovanojo 1000 rubl. *(Lietuva Nr. 48.)*

### Gromatnyčia.

p. Zambrukui. Tamistos straipsnį apie medžius su noru talpiname, prašome ir daugiau rašyti

p. V. Kalnav. Tuo žygiu netalpinsime, bet ne „i ugnį“ nemesime, tikrai duosime rodą: miera eilese užlaikyti, su galais nepasisekė: delto-gi, tamista, palikęs miera, pertaisyk galus teip, kad jie nebūtų sutai-kyti visai — patalpinsime tada. Saugokis perdang tankiai vartoti sušvelnintus žodžius. „Artojas“ šlubuoja kur nekur ir su miera.

p. Matuk. Negalės patilpti.

Piningus ir laiškus į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Herrn Dr. Bruazis, Tilsit (Ostpreussen).

### Turiny.

Ukininkų draugystės Galicijoje. *Sl.* — Apie taupinimą medžių. *P. Zambrukas.* — Pavogti arkliai. (Užbaiga). *Verte B.* — Iš Lietuvos: Iš Vitebsko. *Gailys.* — Paimti maskoliai. „Lietuva“ Nr. 38. — Arklių ir vežimų šurašinėjimas. „Lietuva“ Nr. 41. — Surašas gyventojų Rosijos viešpatystėje. *Ra.* — Iš Naumiesčio. Iš Šakių. *Sl.* — Iš Kuršo. *J. Kailys.* — Iš Liepojaus. *J. K.*